

Iskate vsak dan razen nedelje in praznikov.
—
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor: 3657 S. Lawdala av.
—
Office of publication: 3657 S. Lawdala av.
Telephone: Lawdala 4635.

LETO—YEAR XII. Cena lista: Entered as second-class matter January 22, 1916, at the post-office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., sobota, 19. julija (July 19) 1919. Subscription \$4.00 ŠTEV.—NUMBER 169.
Published and distributed under permit (No. 149) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Vest o revoluciji v Srbiji.

Po vsej Srbiji je razglašeno vojno stanje in v Belgradu ter drugih mestih se vrše krvavi boji. — Bela Kun je odstopil?

Dunaj, 18. jul. — Preki sod je razglašen po vsej Srbiji. V Belgradu in drugih mestih so izbruhli krvavi boji med revolucionarji in vojaštvom z mnogimi žrtvami.

London, 18. jul. — "Exchange Telegraph" ima poročilo iz Caribge, da je Bela Kun sklenil odstopiti v prilog socialistov.

Kodanj, 18. jul. — Iz Berlina javljajo, da je grof Mihael Karolyi, načelnik bivše ogrske vlade, na poti v Ameriko.

Pariz, 18. jul. — Člani mirovne konference so prejeli depešo z Dunaja, ki se glasi, da je Bela Kun, voditelj ogrskih komunistov, odstopil od vlade. Rdeče čete ki so se vrtnile a češke fronte, so okupirale Budapešto. Na deželi se vrše civilni boji. General Boehm, vrhovni poveljnik sovjetske armade in Lander sta na krmilu komunistične vlade.

Berlin, 18. jul. — Večinski socialisti, ki tvorijo desno krilo stranke v Nemčiji, so pretrgali vse stike z eksekutivno delavskih in vojaških svetov. Spor izvira iz zadnje železniške stavke. Delavski in vojaški sveti so izključno predstvom neodvisnih socialistov in spartakovev in njihov cilj je sovjetska republika. Večinski socialisti nameravajo zdaj organizirati svoje delavsko-vojaške svete.

Pariz, 18. jul. — General Jan Christian Smuts, ki je zastopal Unijo južne Afrike na mirovni konferenci, je izjavil včeraj pred svojim odhodom domov, da je njegova želja, da savezniški prepušči Rusiji, da naj sama reši svoje notranje zadeve. "Trezen sovjetski sistem je boljši kot pa barbarizem, ki ga ustvarja sedanja mednarodna politika v Rusiji," je dejal Smuts. Dalje je Smuts apeliral, da se naj reši irsko vprašanje na način, kakor se je rešilo vprašanje Češke.

MOŠ STROKOVNO ORGANIZIRANEGA DELAVSTVA V AMERIKI.

New York, N. Y. — Tukaj je prišel zborovati prvi vseameriški delavski kongres. Gompers je moral odpotovati v Amsterdam k mednarodnemu strokovnemu kongresu. Predsedništvo je drugi dan prevzel Frank Morrison, tajnik "Ameriške delavske federacije." Število strokovno organiziranih delavcev v Ameriki je sledeče:

Združene države 3,260,000, Mehika 350,000, Peru 4,500, Salvador 2,000, San Domingo 2,265, Nikaragva 2,000, Ekvador 3,000.

To je seveda moč tistega strokovnega organiziranega delavstva, ki je zastopano na kongresu, kajti delavske organizacije postoje tudi v Braziliji, Argentini, Čilu itd. Če bi hoteli poznati natančno moč vsega ameriškega strokovno organiziranega delavstva, bi morali imeti število o številu strokovno organiziranih delavcev iz vseh ameriških republik.

PRODAJA HRANILNIH ZNAMK.

Washington, D. C. — Zakladniški tajnik Glass je izjavil, da bodo prodajali varčevalne znamke po 25c, ki so bile uvedene v vojnem času, tako da bodo tudi siromnejši ljudje imeli priliko, da varčujejo v malih zneskih.

Znano je, da denar, naložen v vojnih varčevalnikih in hranilnih znamkah, nosi največje obresti. Že to dejstvo samonasebi proroča varčevalne in hranilne znamke.

ITALIJA NE DOBI AVSTRIJSKIH KONCESIJ NA KITAJSKEM.

Pariz, 18. jul. — Mirovna konferenca je odklonila zahtevo Italije za posest bivših avstrijskih koncesij v Tientsinu na Kitajskem.

ALI SE DELAVCI PRAVLJAJO ZA VOLITVE?

V tri in tridesetih mestih bodo v jeseni volili župane in občinske svetovalce.

Harrisburg, Pa. — Governor Sprout je podpisal Wilsonovo predlogo, ki odpravlja neustranarske volitve v mestih tretjega razreda. Teh mest je tri in trideset. Po novem zakonu to pomeni, da bodo politične stranke postavile kandidate za župane in občinske svetovalce. Primarne volitve se bodo vršile dne 18. septembra.

Zakon je potrjen tudi od guvernerja in to je odločen opomin, da se delavci organizirajo politično in postavijo svoje kandidate, kajti izgleda se tukaj, da zmagajo v volilni bitki, ker bodo mogli, meščanskih strank razcepiti. Ali delavci morajo na delo takoj in ne smejo s pripravi za volilno bitko odlašati, da jih čas ne prehititi.

Za delavce je zelo važno, kdo gospodari v občini: zastopniki delavstva ali zastopniki privatnih podjetnikov. Nekateri delavci polagajo malo, važnosti mestnim občanom, ali taki delavci se ob času stavke in drugih prilikah kmalu priprizajo, da so živeli v zmoti, če so omalovaževali občinske volitve. Organizacija moderne države prične v občini, zato je zelo važno, da dobe delavci večino v občinskih zastopih in izvolijo svoje župane. Če se delavci ne brigajo za občinske volitve in to svojo brezbriznost drago plačujejo, si imajo posledice sebi pripisati.

Pri volitvah šteje delavcev glas ravno tako kot milijonarjev ali biznismenov, torej niso podjetniki in biznismeni krivi, če podležijo v volilni bitki delavski kandidati, ampak krivi so tisti delavci, ki voljo proti svojim interesom. V vsakem industrijskem mestu so delavci v večini in če se malo potrudijo in organizirajo politično, je zmaga na njih strani.

Delavci, pripravite se za občinske volitve, pa hote zmagati.

VLOMILOI ODNESLI TEŽKO BLAGAJNO VPRIČO ČUVAJA.

St. Louis, Mo. — Hišnik je lepo smrčal v salunu William Frankmana, ko so štirje vlomilci odnesli okleno blagajno, ki tehta tisoč funtov. Naložili so jo na tovorni avtomobil in odpeljali.

V blagajni je bilo pet sto dolarjev v denarju, dve sto dolarjev v čerkih in dve sto petdeset dolarjev v zadolžnicah svobode in hranilnih znamkah.

Nasproti saluna sta stala Sam Lee in Max Kopman, ki sta opazovala, kako so nakladali vlomilci blagajno na avtomobil. Obvestila sta prvega policaja o vladu, ki je odšel takoj na lice mesta. Ali o tolovajih ni bilo duha ne sluha. Iz saluna je pa prišel z zaspanimi očmi hišnik Andrew Dandelion in povedal, da je tako trdno spal, da ni nič slišal.

Policija nima o vlomilcih sledi, ki so ukradli težko blagajno vpričo spečega čuvaja blagajne.

NADALJNE ARETACIJE ZLOČINCEV V BISBEEJU.

Bisbee, Ariz. — Aretirali so nadaljnih tri in štirideset biznismenov, ki so sodelovali pri nasilni deportaciji rudarjev iz Bisbeeja v letu 1917 dne 12. julija. Vsak je bil postavljen pod dva tisoč dolarjev poročstva. V prihodnjih par dneh aretirajo še nadaljnjih petdeset oseb radi ravnostnega zločina.

OBČINSKI SVET V ARGU PODKUPLJEN?

Državni pravdnik pravi, da so bili ustreleni delavci v Argu brutalno umorjeni.

NATANONA PREISKAVA.

Chicago, Ill. — Stephen A. Doyle, občinski predsednik v Argu, je poslal zaprišeženo izjavo državnemu pravdniku Hoyneju, guvernerju Lowdenu in predsedniku Wilsonu, ki se glasi, da je Corn Products Refining Company v Argu podkupila občinski svet, da se ne bo bavil s štrajkov, no afero in da so zbrali \$10,000 za podkupljenje šerifa Petersa.

Državni pravdnik Hoyne je izjavil, da zasliši Doyleja, in če ta predloži zadostne dokaze za svoje trditve, bo zadeva takoj izročena vleporeti. Doyle pravi, da ga je informiral o stvari neki Winggars, ki je svak Chas. Johannesa, šefa privatne garde v tovarni, kateri je ukazal streljati na delavce zadnji teden z rezultatom, da so trije mrli.

V zaprišeženi izjavi trdi Doyle: "Dan pred stavko mi je povedal Winggard, da ima njegov svak Johannes dovolj vohunov v delavski uniji, ki bodo že gledali, da dobe stražniki povod za streljanje in potem da bodo že 'sklalski proklete hunkije,' kakor imenujejo inozemske delavce. Nato me je Winggars povabil, da naj stopim v kompanijsko gardo, rekoč, da občinski svet v Argu je še podkupljen in posebej je še treba dobiti \$10,000 za podkupljenje šerifa Petersa v svrhu, da šerif pohvali Johannesu za rekrutiranje deputiserifov in tedaj bo Johannes oborožil vse tiste, ki so altright."

Pravdnik Hoyne je pozneje rekel, da so bili ustreleni delavci brutalno umorjeni. "Vsa evidenca dokazuje," je dejal Hoyne, "da je bil izvršen absoluten umor. Po mojem mnenju so bili ubiti mirni državljani, ki niso storili nobene drugega pregreška, kakor da so se pomešali v množico. Delavci niso streljali in življenje tistih, ki so streljali, ni bilo v nobeni nevarnosti. Skrbeli bomo, ko dobimo vse potrebne dokaze, da morilec prejmejo zaslužen kazen."

RUDNIK POD REKO.

Pittsburgh, Pa. — V reki Allegheny grade pri Springdale veliko elektrarno, ki bo stala šest milijonov dolarjev. Lastnica je West Penn Power kompanija.

Pod reko se nahaja bogata premogova žila, ki jo bodo eksploatirali. Elektrarna bo dograjena v enem letu. Okoli nje zgradi deset čevljev debel jez, ki bo varoval elektrarno pred poplavo.

POLITIČAR OBDOJEN V JEČO.

Cincinnati, O. — Sodišče je obsodilo Herman Dierkeja, nekdanjega prominentnega voditelja demokratske stranke, na pet let ječe, ker je kršil protikljonaški zakon. Kazen bo presedel v Atlanti.

PREISKAVA O IZVOZU MESA.

Washington, D. C. — Senator Sherman, republikanec iz Illinois, je predložil resolucijo, v kateri priporoča, da zvezna obrtna komisija predloži senatu poročilo o izvozu mesa v Veliko Britanijo. Resolucija je bila sprejeta brez debate.

Poljaki so vzeli Tarnopol.

London. — Brzojavka iz Varšave se glasi, da so poljake čete, ki so v boju z Ukrajinci, zasedle Tarnopol v vzhodni Galiciji.

OSTRE SUHAŠKE I ODREDBE SPREJETE.

Kongresnik Gallaghe je svari prohibicijoniste.

VINO IN PIVO ODPRAVLJE LJENA.

Washington, D. C. — Zbornica je odklonila predlog, ki bi dovolil državljanom izdelovati vino in pivo za domačo potrebo. Ta predlog je stavil kongresnik Wilson, ki prihaja iz države Pennsylvani. Njemu je znano, da delavce ne more opravljati težkega dela v plavžih, jeklnah in rudnikih, če mora piti slabo vodo. Njegov predlog je bil odklonjen z 72 proti 50 glasovom.

Kongresnik Kahn iz Kalifornije je krepko pobjal prohibicijo. Dokazoval je s statističnimi dokazi, ki jih je prejel v kemičnem laboratoriju poljedelakega departmanta, da bo farmarjem prepovedano izdelovati jabolčnik, če ostanejo ostre prohibicijske odredbe v veljavi. Jabolčnik je najbolj priljubljena pijača farmarjev, ki so sicer za odpravo salunov v farmarskih distriktih, niso pa za popolno prohibicijo, kar ravno dokazuje jabolčnik, ki se najde v vsaki farmarski hiši, kjer je sadjarstvo doma. Po prohibicijskem zakonu je prepovedano tudi izdelovanje vina iz bezgovih in vsakih drugih jagod. Kongresnik Kahn je dokazal, da ima jabolčnik do osem odstotkov alkohola, vina iz bezgovih in drugih jagod pa ne vsebujejo enake vsebine alkohola.

V debati so padla prav ostre besede. Kongresniki, ki so smatrali pijačo popolno prohibicijo, niso hramili z besedami in govorili so tako, kot so mislili, in brez olepševanih fraz. Kongresnik Gallagher iz Illinois je izjavil, da bo prohibicijska postava postavila več ljudi iz politike, kot katere druga postava, ki je bila sprejeta danes. Z drugimi besedami to pomeni, da po politični karijeri mnogih kongresnikov končaja, ko poteče njih čas, ker so glasovali za popolno prohibicijo.

Champ Clark, vodja demokratske manjšine, je povdarjal, da ni imel nikdar doma žganja iz enostavnega razloga, ker se je bal, če ga pije, da bo pijan. Posvaril je prohibicijoniste, da bo prohibicijska postava nemogoča, ker prepoveduje ljudem imeti o polne pijače doma in za svoje potrebe. Vsa ta svarila so bila bob ob steno, prohibicijonisti so odklonili vsak predlog, ki bi olajšal prohibicijo.

V političnih krogih govore, da bo ameriško ljudstvo obratnilo pri prihodnjih volitvah s prohibicijskimi zakonodajci. Prohibicijska stranka je pri predsedniških volitvah dobila nekaj tisoč glasov. To je očiten dokaz, da ljudstvo ne mara prohibicije. To so spoznali tudi prohibicijonisti in vrtihotapili so se v druge stranke, da so dosegli svoj namen. Skoraj nobeden prohibicijski zakonodajec ni v svojih govorih v očitni kampanji povdarjal, da bo glasoval za popolno prohibicijo, če bo izvoljen. Dobrihali so se ljudstvu, kot dobri ljudje, ki bodo storili vse za ljudski blagostan in osebno svobodo. Ljudstvo je verjelo sladkim besedam in glasovalo za zanje. Ali zdaj prihaja ljudstvo do spoznanja, da nekateri zakonodajci hočejo ljudstvu nekaj vtiliti, kar ne mara in kar umatrajo le fanatični ljudje za najvišjo ljudsko srečo. To so po sodbi naprednih političarjev vzroki, ki bodo povzročili, da bo pri prihodnjih kongresnih volitvah marksistični kandidat tako temeljito pozorel v volilni bitki, da bo spoznal, da zanj ni več kariere v politiki.

GENERALNA STAVKA V JEKLARSKIH TOVARNAH.

Pittsburgh, Pa. — V nedeljo se vrši tukaj konferenca voditeljev organiziranih delavcev v vseh oddekih jeklarke industrije, ki se bodo posvetovali o možnosti generalne stavke, ako družbe zavrnejo delavske zahteve. Organizacije zahtevajo osemurni delavnik, povzvišanje plače in splošno izboljšanje delovnih pogojev.

CERKVENA KAMPANJA PROTI BOLJŠEVIZMU.

Metodistovski duhoven pravi, da radikalizem napreduje, cerkev pa nasprotuje.

160 MILIJONOV DOLARJEV ZA POTLAČENJE "RDEČIH."

Chicago, Ill. — Rev. George B. Dean, duhoven metodistovske cerkve, je izjavil v sredo, da ima njegova cerkev milijone dolarjev v blagajni, a med verniki ni napredke. Temu je kriv velik socialni konflikt in razširjanje boljšeizma v Ameriki, ki je posledica industrijskega nepokoja.

Duhoven je govoril v "Desplainskem tabornu" o nameravanem velikem mlajonakem navalu za pridobitev milijon novih ovčic do junja 1920. Rekel je med drugim:

"Kaj nam pomaga denar v blagajni, če pa nimamo duš. V zadnji kampanji za prispevke smo nabrali 160 milijonov dolarjev na severu in jugu Amerike, toda če bom nabiral samo denar, verniki pa pustili v nemar, bo to katastrofa za cerkev."

Nato je govoril pokazal majhno rdečo zastavico in dejal, da je bila zastavica vpljenjena socialistom v Clevelandu, ko so se vršili izgredi na 1. maja. Nadaljeval je: "Velik potres in strahna socialna nesreča se pripravlja v tej deželi. V Združenih državah je 50 milijonov ljudi, ki ne spadajo k nobeni cerkvi in med temi je veliko število takih, ki naravnost sovražijo vse cerkve. Ali se zavedate resnice, da je socialistična stranka v zadnjih 2 letih narasla za 120%, medtem ko je protestantska cerkev pridobila komaj tri odstotke pristavev? — Spraviti se moramo nad vojake in jim povedati, kaj je cerkev storila dobrega za nje. V armadi in mornarici je bilo 251,000 fantov udanih metodistovski cerkvi in 300,000 je bilo njenih članov."

Končno je povedal duhoven strmečih poslušalecem, da mladeniči in posvetnjaki niso le med mladimi ljudmi, temveč je najti 'največje grešnike' med stare obojega spola.

MARČEVAL SE JE NAD SVAKINJO.

Petersburg, Ind. — Blythe Lamb, star 33 let, je ustrelil svojo svakinjo. Pred par dnevi je žena pustila Lamba, ki jo je iskal, pa jo ni mogel najti. Misli je, da njegova svakinja v dogovoru z njegovo ženo in znoši se je nad njo.

STRELA UDARILA V NABIRALNIK ZA OLJE.

Pittsburgh, Pa. — Pri sesalni postaji v Nedakemu je udarila strela v velik petrolejski nabiralnik, v katerem se je olje takoj vžgalo. V nabiralniku je bilo prostora za dvajset tisoč galon olja. Škoda znaša okoli sto pet in dvajset tisoč dolarjev.

NAROČILA V JEKLARSKI INDUSTRIJI.

New York, N. Y. — 30. junija je imela United Steel korporacija še naročenega jekla 4,892,855 ton. V primeri z naročili koncem maja t. l. so se naročila pomnožila za 610,545 ton.

VREME.

Chicago in okolice V soboto jasno. Neupremenjena temperatura. Lahki južnovzhodni vetrovi.

FORD PRAVI, DA JE NEVEDEN IDEJALIST.

Detroitški multimilijonar je bil sam svoja priča v tožbi proti čikaški "Tribuni."

NJEGOVO PRIČANJE JE KANIMIVO.

Mt. Clemens, Mich. — Henry Ford, znani posestnik avtomobilskih tovarn v Detroitu, ki je bila vrana med ameriški kapitalisti, je bil v sredo sam svoja priča v tožbi proti čikaškemu dnevniku "Tribune." Znano je, da Ford toži družbo, ki izdaja omenjeni dnevnik, za milijon dolarjev odškodnine zaradi nekega članka, v katerem je bilo rečeno, da je on (Ford) anarhist. Članek je iskal ob času, ko je Ford vodil pacifiistično kampanjo proti vojni in ko je financiral ter osebno spremljal v Evropo ekspedicijsko v svrhu, da "spravi fante iz zakopov pred Božičem."

Ko je Ford zasedel svedoški stol, ga je "Tribunin" zagovornik E. G. Stevenson obsopal z dolgo vrsto vprašanj, ki so imela namen izsiliti iz njega priznanje, da je velik nevedec, kar se tiče politike, zgodovine, zakonov itd.

Stevenson je zahteval, da Ford definira besedo "idejalizem" in po dolgem zvijanju je milijonar odgovoril, da ne ve, kaj pomeni ta beseda. "Torej Vi niste idejalist," je sili advokat. — "Morda sem, toda neveden idejalist," je bil odgovor. — "Aha, priznate, da ste nevedec?" — "Neveden sem v marsičem, kakor: vsakdo drug; kar se pa tiče idejalizma, naj povem resnico, če sem idejalist ali ne," je odvrnil Ford med smehom.

Pozneje je Ford dejal, da se je izdal za nevednega idejalista zato, da prepreči nadaljnja vprašanja. Advokat ga je dalje ispraševal, koliko vojašva ima ameriška vlada na Filipinih, Portoriku in v Alaski. Sodnik je ugovarjal, da takšna vprašanja ne spadajo zraven, nakar je odgovoril advokat "Tribune," da hoče Ford veljati za izobraženega moža in raj bi bil senator, torej mora vedeti vse to. Nato je odvetnik zastavil priči več vprašanj glede na zgodovino. Med drugim ga je vprašal, kaj so bile Združene države pred revolucijo leta 1776 in Ford je odgovoril: "Bile so zemlja."

Ko se je vrstila vprašanja glede na pripravljenost Združenih držav za vojno, kateri je Ford na sprotoval, je Ford odgovoril na neko vprašanje: "Bil sem za pripravljenost, ko je Amerika stopila v vojno." — "Potem niste rekli, da je vojna umor na debelo?" ga je naglo vprašal advokat. — "O da, bil sem morilec," se je glešil odgovor. — "Kaj, morilec?" je vprašal advokat začuden. — "Da, pomagal sem moriti, kakor vai drugi," je bil odgovor.

Advokat je hotel prisilit Forda, da imenuje tri bankirje, o katerih je nekoč izjavil, da so povzročili evropsko vojno. Ford je odgovoril, da se ne spominja imen. Na vprašanje, če je res rekel, da bo odstranil ameriško zastavo s svojih tovarn, ako Amerika stopi v vojno, je odgovoril Ford: "Mr. Wood, ki je vedel, da sem proti vojni, mi je rekel, kako morem imeti ameriško zastavo na mojih tovarnih in jaz sem odvrnil, da po vojni pride mednarodna zastava, prapor vseh narodov. Nikdar pa nisem rekel, da snamem ameriško zastavo s droga na moji tovarni."

Obravnava traja že dva tedna kakor kaže, bo še trajala dalj časa. — Henry Ford je pred kratkem obljubil, da zopet povzviša plačo svojim delavcem na sedem dolarjev dnevno. Pred nekaj dnevi je izplačal idanje delničarje v svojem podjetju in zda sta le on in njegov sin posestnika tovarn. Ford je dejal, da dividende, ki so bile doslej izplačane delničarjem, dobe v obliki plače v obliki povzvišane plače.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2857 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Junija 30-19) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

"SRPSKI DNEVNIK" IN DEMOKRACIJA.

"Srpski Dnevnik" skuša po svoje dokazati da je kraljevina bolj demokratična vladna forma, kot republika. Seveda si urednik prav nič ne beli svoje glave, da dokaže, da je črno belo in belo črno. Za argumente pri svojih dokazih ni v zadregi, ker najbrž sodi, da je vsaka fraza dober argument, s katerim je zadel jugoslovanske republike na glavo in jih tako temeljito potolkel, da še sape ne bodo dobili, da mu odgovore.

Da dokaže potrebo monarhistične vlade v Jugoslaviji, je dejal, mi nočemo republike in hočemo, da Jugoslavija postane kraljevina, ker nočemo imeti na vsake štiri leta tako velikih stroškov pri volitvah, kot jih imajo Združene države.

Zdrav človeški razum govori, da jugoslovanska republika ne bo imela tako velikih volilnih stroškov, kot jih imajo Združene države, kajti Jugoslavija ne bo štela še petine toliko prebivalcev, kot jih živi v Združenih državah.

Urednik je z ozirom na troške povedal le pol resnice, zamočal je pa, da kraljevska dinastija stane toliko v enem letu, kot bi stala volitve v tisti državi v štirih letih, če bi imela republikansko formo vlade. Iz tega sledi, če država pravi svojemu kralju, da naj gre, ker je postal nepotreben, da je prišla do tega zaključka, da si prihrani troške treh let, ki bi jih imela s kraljevsko dinastijo.

Ce sodimo stavek tako, kot je tiskan v "Srpskem Dnevniku", tedaj priporoča ta list absolutno monarhijo, v kateri je kralj absoluten vladar in ki nima parlamenta, ali je pa urednik prav velik nevednež, kateremu ni znano, da je izvolitev predsednika v Združenih državah zvezna z majhnimi stroški ker s predsednikom volimo obenem tudi senatorje, kongresnike, v nekaterih državah zastopnike v državne legislative zbornice, mestne občine in še druge javne uradnike. "Srpski Dnevnik" si vendar ne bo upal trditi, da so volilni stroški veliki, ker je radi izvolitve predsednika tiskanih par predalov več na glasovnici, v ktere napravijo volilci svoje križe, da tako izrečejo, kdo naj bo prihodnji predsednik Združenih držav. Torej misli "Srpski Dnevnik" na odpravo volitev in s tem tudi na odpravo ustavne vlade v monarhiji.

Uredniku "Srpskega Dnevnika" smo lahko hvaležni za to odkritost, kajti zdaj vemo, da žele reakcionarni srbski krogi osrečiti mlado Jugoslavijo z avtokratično monarhistično vlado. Po nazorih teh ultra nazadnjakov naj bo kralj vse, da bodo tako odpadli troški za volitve. Kralj bo imenoval ministre, uradnike in včasih bo za zabavo, kadar ne bo druge, ukazal pandurju, koliko batin naj nasteje grešniku na tisti del telesa, na katerem hrbet izgubi svoje ime, ki ne bo zadovoljen z avtokratično monarhijo. Troški za volitve bodo res odpadli, toliko več dela bodo pa imeli panjurji, sodišča in vsi organi, ki bodo po kraljevi milosti postavljeni, da pazijo na podaničke, da ne zinejo besede, ki bi mogoče razžalila njega veličanstvo — kralja. Ljudstvu ne bo treba plačevati stroškov za volitve, ali skrbeti bo moralo za veliko troškov in podreptnikov, ki se bodo senčili v milosti kronanega avtokrata.

No lepa perspektiva se odpira Jugoslovanom v bodočnosti, če se uredi vlada v mladi Jugoslaviji po arčnih željah uredništva "Srpskega Dnevnika". Dobro je, da srbsko ljudstvo ni tako nazadnjaško kot gospodje, ki se zbirajo okoli "Srpskega Dnevnika", katerim slabo prihaja, kadar slišijo besedi republika in demokracija. To ljudstvo se bo združilo z naprednimi elementi v Slovenceh in Hrvatih, ki bodo skrbeli, da se ne uresničijo cilji nazadnjaške gospode, ki sodi s svojimi nazori v mračnjaški srednji vek, ampak se ustanovi demokratična in moderna Jugoslavija, v kateri bo vlada od ljudstva, po ljudstvu in za ljudstvo.

Ameriško žito za angleško pivo. — Amerika ne sme več variti piva iz svojega žita, zato bo izvažala žito v Anglijo, kjer bodo varili pivo za pametne Angleže, ki se smejejo ameriški prohibiciji. Edina tolažba nam še preostaja, da mislijo kmalu ustanoviti redne polete med Ameriko in Anglijo, ki bodo trajali štirindvajset ur!

Robinsove črtice iz Rusije.

Sestavi Wm. Hard.

(Nadaljevanje)

"Mislim to: Sprejemem kogarkoli, kogar vi Američani postavite za železniškega načelnika. On bo moj pomožni poverjenik za železnice in njegova povelja bodo moja povelja. Potem razdelimo, koliko je mogoče, vse naše železniške naprave v dva dela. Vi imate vašo polovico za prevažanje vojnega materiala s fronte v notranjost Rusije, kamor ne pridejo Nemci tako hitro, a mi bomo uporabili našo polovico za prevažanje živil iz krajev, kjer jih je preveč, v kraje, kjer jih je premalo. Ali vam je jasno?"

"Jasno, kakor na dlani," je odgovoril Robins. "Vaša želja, da Američani reformirajo in vpostavi- jo vaš železniški sistem, da vi lahko razvažate živila, naslita vaše ljudstvo in s tem vzdržite svojo vlado."

"Tako je. Ampak mi nočemo vaše službe zastopati. Vsa denar, ki ga potrebujete, vam damo v gotovini. Polkovnik Robins, ali ste že videli zemljevid topniških postojank na naši fronti?"

Tročrtni je razvil kos papirja na patno. Zaznamovanih je bilo 600 milj raznih okolišev, kjer stoji topovi in zaloge granat. Ogromno število kanonov in množina streliva, ki ga je pustila za seboj nekdanja mogočna ruska armada. Zaznamovani so bili novi topovi, ki niso še nikoli rabili in cele gore granat zraven njih.

"Tukaj so," je nadaljeval Tročrtni. "Za nas so brez pomena, ker mi ne maramo več vojne. Lenin pravi, da bodo Nemci prodirali dalje. Ako se to zgodi, tedaj vpleniyo vse topove in vse material. Mi jih ne moremo umakniti. Naše železnice so v neredu. Nimamo moči. Večina železniških tehnikov in poslovalcev je proti nam: uničili bi radi revolucijo. Naše železnice so brez glave. Glavno vprašanje je, kako dovesti novo glavo. Ali jo date vi?"

"Poskusil bom," je rekel Robins.

"Zapomnite si to. Moj motiv je sebičen. Hočem, da se reorganizirajo železnice in da dobijo sovjetska Rusija dober železniški sistem. Vaš motiv je tudi sebičen. Vi hočete, da Nemci ne dobe vojne materiala; oteži ga hočete predno pade v njihove roke. Meni je prav. Vi imate koristi, mi imamo korist. Vzemljamo službo, vzajemno korist in nobenih pretenzij. Kaj pravite?"

"Bomo videli."

Robins je zopet letal od diplomata do diplomata s svojo novico, ki se mu je zdela zelo dobra, ampak zopet je naletel na gluha ušesa. Zopet je moral poslušati modrosti zaprtega mišljenja. Diplomate so imeli druge "novice". Ruski kmetje so žele zdaj pričeti rebelirati. Lenin in Tročrtni paleta vsak čas. Prava Rusija, ti sta Rusija, ki ljubi bič, ki ljubi Kaledine, Kornilove, Aleksije in bogve koga še, prava Rusija prihaja na dan. Z Uralov prihaja. Nekje od Dona, iz Ukrajine in Sibiri. Z Leninom se ni vredno pečati več. Kar pustiti ga je treba, naj pogine.

Robins se je vgriznil v ustnice. Topovi in granate so ostale, kjer so ležale. Prišli so Nemci in polastili so se vseh topov in granat in jih vptrebili v njihovi veliki ofenzivi v marecu 1918 na zapadni fronti. Pobjali so z njimi Angleže, Francoze in Američane. Lenin in Tročrtni sta pa le še stala pokonci.

Tedaj sta Lenin in Tročrtni spoznala, da je vsako upanje na kooperacijo z zavezniški zastopniki. Spoznala sta, da bi zavezniški prej kooperirali z vsako drugo vlado, tudi s kajzerjevo, kakor pa z rdečo vlado. Spoznala sta, da zavezniški se niso toliko brigali, da bi rešili Rusijo pred Nemci, kakor da bi uničili sovjetsko vlado v Petrogradu.

Španski kabinet je zopet padel.

London. — Reuterjeva agencija javlja iz Madrida, da je španski ministristvo, kateremu je načeloval Antonio Maura od 15. aprila t. l., padlo v sredo. Ostavka je sledila nezaupnici, ki jo je izrekel parlament valed znane volilne afe. Eduardo Dato, voditelj liberalnejše stranke konservativcev, je povabljen, da sestavi novo vlado.

Principi sovjetske "enotne delavske šole."

(Službeno "Izvestje glavnega izvrševalnega odbora vsesvjetskih sovjetrov" od 16. oktobra 1918, št. 225, (489).)

V naslednjem priobčenju uvodne določbe enotne delavske šole ruske socialistične federativne sovjetske republike, in sicer njihov splošni del, da informiramo čitatelje o boljševidu tudi s pedagoškega stališča.

Uvodne določbe zakona se glase:

Člen 1. Vse ruske šole socialistične federativne sovjetske republike, ki so pod upravo narodnega komisarijata za prosveto, izvrševajo višje učne zavode, dobe naslov:

"Enotna delavska šola."

Opomba 1.: Posamezne šole se označijo z okrajšanim imenom: sovjetska, z označbo mesta in stopnje, na primer 3. sovjetska šola 1. stopnje narvakega rajona mest Petrograda.

Opomba 2.: Delitev šol v ljudske, višje ljudske šole, trgovske šole in v vse ostale vrste nižjih in srednjih šol se odpravi.

Opomba 3.: Od 1. oktobra 1918 dalje preidejo vsi šolski zavodi vseh ustanov pod upravo narodnega komisarijata za prosveto.

Člen 2. Enotna šola se deli v dve stopnji: 1. za otroke od 8.—12. leta (petletni tečaj) in 2. od 13.—17. leta (štiriletni tečaj).

Opomba 1.: Enotni šoli se doda otroški vrtec za otroke od 6. do 8. leta.

Opomba 2.: Organi šolske samouprave zamorejo odstopiti za eno leto pod določeno dobo otroka z odobrenjem gubernijskega oddelka za narodovo izobrazbo.

Opomba 3.: Bivanje učitelja v šoli preko določene norme, a ravno tako sprejemanje učencev v starosti, ki presega narmolno dobo, se pusti zaključku šolskega sveta.

Člen 3. Poduk v šoli 1. in 2. stopnje je brezplačen.

Člen 4. Obiskovanje šole 1. in 2. stopnje je obvezno za vse otroke v šolskih letih.

Opomba: Radi praktične izvedbe tega načina morajo odbori narodne izobrazbe takoj začeti z izdelovanjem načrta šolske razporedbe, s popisom vseh otrok v šolski starosti od 6. do 17. leta ter s pripravo proračuna za zgradbo in opremo šol, za vzdrževanje učiteljskega zbora in proračuna za organizacijo prehrane otrok in preskrbovanje istih z obnavi, obleko in šolskimi potrebščinami. Obvezni jezik se uvede takoj povsod, kjer je število šol zadostno za poučevanje vseh otrok povsod tam, kjer so dani pogoji za splošno možnost izobrazbe. Za nismo mladež, ki po svojih letih ne more biti sprejeta v šole splošnega tipa, se mora organizirati poseben odsek pri enotni šoli ali poseben izvenšolski odsek.

Člen 5. V šoli 1. in 2. stopnje se uvede skupno poučevanje.

Člen 6. Predavanja o kakem veronanku ali izvrševanje obredov kakage kulta so v šoli prepovedana.

Člen 7. Delitev nastavljenecv v kategorije je nedopustna. Vsi šolski delavci (člen 8.) dobe nagrado po znesku 1. kategorije dekreta sovjeta narodnih komisarijev o normah za plačevanje učiteljskega dela.

Opomba 1.: Delo učiteljev se ne bo plačevalo po predavanju, ampak koncem meseca.

Opomba 2.: Posebno plačilo oseb iz šolskih delavcev nad določeno normo se ne dovoli.

Člen 8. Vsi šolski delavci t. j. nastavljenec, šolski zdravniki in vzgojitelji fizičnega dela se izberejo po določbi o izbiranju vseh pedagoških in administrativno pedagoških delavcev od 27. februarja 1918. leta in po navodilih narodnega komisarijata za prosveto.

Opomba 1.: Namestniki šolskih delavcev se puste na delo v šoli po oddelkih narodnega izobrazbe in za časa izvrševanja svojih dolžnosti se morejo posluževati vseh pravic šolskih delavcev.

Opomba 2.: V slučaju nezmožnosti zadovoljiti gospodarskim potrebam šole zastran šolskih kolektur (člen 26.) se dovoli pritegniti najetih tehniških uslužbencev, ki ne sodelujejo v učno-vzgojevalnem delu in ne morejo prisostovati presojevanju gospodarskih vprašanj.

Opomba 3.: Sodelovanje šolskih delavcev pri drugih šolah je dopustno le po privolitvi mestnih

oddelkov za narodovo izobrazbo.

Člen 9. Pri narodnem komisarijatu za prosveto ter pri oddelkih za narodovo izobrazbo se uvede služba inštruktorja. Dolžnost inštruktorja je, periodično obiskovanje šol radi vzdrževanja živahnih zvez teh z oddelki za narodno izobrazbo in radi tega, da se nudi pomoč nastavljenecv pri njihovem pedagoškem delu.

Člen 10. Učencev vsakega posameznega šolskega delavca ne sme nikoli biti nad petindvajset; v smislu te norme je treba urediti splošno število šolskih delavcev na vsakem učnem zavodu.

Opomba: Odstopanje od navedenih norm se more izvršiti po odloku oddelka za narodovo izobrazbo.

Člen 11. Ta določba se razširja tudi na vse one šole, ki so nastale po privatni iniciativi. Tem poslednjim se more nuditi državna pomoč pod pogojem, da krajevni oddelki za narodovo izobrazbo priznajo vrednost te šole.

DOPISI.

Chicago, Ill. — Naslednji odgovor sem dobil od kongresmana Adolpha J. Sabatha na peticijo, katero sem mu poslal:

House of Representatives, Washington, D. C.

July 14th, 1919.

Mr. Valentin Stebe, 1657 West 22nd St., Chicago, Ill.

Dear Sir:—

Your letter of the 16th ultimo received and I thank you for your views and suggestions. Will you be kind enough to inform the signers and endorers of your statement, that I am giving this matter my serious thought and attention.

I have been ill for a few days and trust that in a day or two I will be able to give your communication the consideration that it merits.

With best wishes, I am, sincerely yours,

A. J. Sabath.

Iz tega odgovora se razvidi, da se tam zanimajo za naše delovanje in upam, da bomo imeli najlepše uspehe.

Val. Stebe.

Imperial, Pa. — V tukajšnji naselbini in sploh okolici se je odvijalo veliko zanimanje za JRZ. in vsakdo deluje kolikor mu le prikažejo razmere in moči. Sicer se pa kaže vedno večje zanimanje za to prekrizno organizacijo širom Združenih držav, kljub nekaterim zagrizenim kraljevaškim podreptnikom.

Tukajšnja slovenska društva s briradila skupno veselico v pr JRZ dne 29. junija, kot na predvečer splošne prohibicije. Ta veselica je izpadla v veliko zadovolstvo vseh, prirediteljev in udeležencev. Na ti veselici sta nabrala tudi prostovoljne prispevke brata John Logar in John Jamnik, ter nabrala \$40.00.

V imenu vseh društev se najlepše zahvaljujem vsem rojakom za tako obilno udeležbo in za njihovo pripravnost. Posebno se omenjama bratoma za njih trud pri nabiranju prostovoljnih prispevkov.

Nadalje poročam, kakor je znano, znano rojakom v tukajšnji naselbini in okolici, da se vrši konferenca okrožne organizacije JRZ št. 1 za zapadno Penna. dne 27. julija v tukajšnji naselbini.

Na predvečer te konference vrši veselica v korist JRZ, na katero se najljubše vabijo vsi Jugoslovani iz tukajšnje naselbine in bližnje okolice, da se udeležijo te veselice v obilnem številu. Za vsakovrstno najboljše postrežbo, kakor tudi za godbo bo skrbel vseljni odbor. Najljubše se vabijo zastopniki krajevnih organizacij JRZ, kateri se udeležijo konference, da pridejo v to naselbino že v soboto popoldan in da se udeležijo te veselice. Za prenočišče se ni treba bati, nobenemu ne bo treba spat pod milim nebom.

Se enkrat pozivljam vse rojake iz tukajšnje naselbine in bližnje okolice, da se udeležijo v polnem številu te veselice in prihodnji dan, t. j. 27. julija, konference okrožne organizacije št. 1, JRZ, in sicer ne samo moške, ampak vse kar "alje hru gre"...

taj. okr. org. št. 1, JRZ.

Frank Treha,

Grand, Ohio. — V tukajšnji naselbini je preminul dobronamni rojak Anton Strah v najlepši moški dobi, star 31 let. Pokojnik je bil doma iz Spodnjega Kalija pri

Ljubljani. Tukaj zapuša žaluječo soprogo s petimi nedoraslimi otroci ter strica v Niles, O.

Pokojnik je bil ustanovitelj in delničar tukajšnjega društva Slovenski Narodni Dom, ter vrli agitator istega. Bil je član društva Ljubljana, št. 49, SNPJ, ter društva št. 18, SSPZ. Ko je bil le zdrav je bil društveni tajnik obeh društev in potem predsednik društva Ljubljana, št. 49, SNPJ.

Pokojnik je bil naprednega duha ter zaveden borilec za delavske pravice in radi tega ga bomo zelo pogrešali v tukajšnji naselbini. Ravno tako je bil agilen član SNPJ, in tukajšnje društvo je v njemu našlo na najboljšega člana. Prijubljen je bil pri vseh rojakih radi svojega požrtvovalnega dela v korist cele slovenske naselbine in radi tega je bil njegov pogreben izmed najlepših in najveličastnejših sedaj prirejenih pogrebcev. Pogrebna se je udeležilo okrog 150 oseb. Na čelu pogreba je igrala godba žalosinke do Youngstowna, O. kjer pokojnik Tone počiva.

Vedno si je želel, da bi naša svoboda v dolni šentflorjanski, toda kruta bolezen, sušica, katere je še spravila toliko zavednih delavcev na proletarskem polju v prerani grob, mu ni pustila, da bi dočkal tega dneva.

On se je poslovil za vedno od nas, toda njegov duh še živi med nami ter nas bodi k delu, karrega je on vrtila tako požrtvovalnostjo.

Mirno počivaj, dragi nam rojak, v tuji zemlji.

Anton Anžiček, zapisnikar društva "Ljubljana", št. 49, SNPJ, in delničarjev "Slov. Doma".

Aurora, Minn. — Glede delavskih razmer ne morem poročati kaj posebnega: ker so še vedno iste, kot so bile prej.

"Pranik neodvisnosti" smo tudi mi tukaj dostojno praznili. Mesto je bilo v vseh in zastavah, vršile so se vsakovrstne igre in tekme in marsikateri je dobil nagrado.

Tukajšnje "Slovensko dramsko društvo" je priredilo pred nekaj dnevi dramsveni piknik blizu St. Louisa. Na tem pikniku smo pekli koštruna in se prav po stari krajski zabavali. Vsakdo je bil zadovoljen in marsikateri je rekel, da bi ne bilo napačno, ako se priredi večkrat take vrste piknik.

Po končanem dnevnem redu se ga nereda, kot ta, da se je nekaj je pa prišlo tekmovalje, kdo zna bolje plavati. Ker je bila vročina na ta dan, smo se vsi udeležili te tekme. Kdo je dobil prvo nagrado, ne vem; toda mislim, da vsi Siver to ni bila nobena tekma v pravem pomenu besede, da me ne bo kdo napačno razumel.

Pri kopanju se ni prigodila drha zmotila in je mislila, da je nagrabila za črva, je pa mene za ugo. Ustvarila sva se oba, jaz in riba. Riba mogoče še bolj kot jaz.

Slovensko dramsko društvo se bo v kratkem pričelo pripravljati za nove predstave. Prva prireditelj bo najbrže meseca avgusta. Že sedaj opozarjam rojake v tukajšnji naselbini in bližnji okolici na prireditve "Slov. drama društva", da se udeležujejo predstav v polnem številu.

Jugoslovanka A. D.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Anton Wosni, Lawrence, Pa. — Prvi naslov je: Polta av. Duh pri Zdelovem, Spodnje Stajerko, Jugoslavija. Drugi naslov pa: Posti Graykorn bel Gratz, Austrian Republic.

Pojamili smo že nešteto krat, da je sedaj naslov za kraje v Jugoslaviji isti, kot je bil prej, predno je razpadla stara Avstrija. Sedaj je edina razlika v tem, da napravite mesto Avstrija "Jugoslavija".

John Fieser, Shobogan, Wis. O tem pa nam ni nič znano in nismo dobili še nobenega pojasnila. Kakor hitro bo dovoljeno, bomo le takoj sporočili v listu.

VAŽNA SLOVENSKA PRAVILA.

St. Paul, Minn. — Dva tukajšnja delavstva sta se v interesu znanosti podvrsta preiskunji, ki lahko prinese smrt. Preiskunja obstoji v tem, da se oba podvrsta nevarnosti, da dobila nanesljivo bolezen. Dr. H. A. Zentel, ki je elektropat, bo rabil le štiri urak in sdravo in čisto hrano, dr. H. W. Hill se posluši raznih serumov potom cepilja. Preiskunja bo bila najbolj nevarna bolnik, med katerimi je tudi gobavost.

4

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

BOJ PROTI CENZURI.

Batinski režim, ki je popolnoma podoben staroavstrijskemu, je prišel uganjati svoje orgije tudi pri nas na Slovenskem. Vsaka stvar je kočljiva in vznemirja glave in srce cenzorjev tako, da nihče pravzaprav ne ve, kdaj bo prišla cenzorja muha svete jeze ali bojažen za domovino ali bolešni občutek ljubezni do domovine. Mi že kar vemo iz kakih nagibov zapleni cenzor to ali ono številko našega lista in nam napravlja ogromno škodo. Kadar prečita besedilo z zelenim svinčnikom je to izbruh kaprice, kadar z modrim, dela to v bojazni za domovino, kadar z rdečim, tedaj je pa že ves razven in miali, da nadomešča božjo jezo proti izdajalcem domovine. Seveda dela vse to cenzor v svoji najboljši službeni ali naivni veri, da koristi domovini in — narodu. Toda mi smo drugačnega mnenja. Mi hočemo svobodo in ureditev domovine po ljudski volji in na podlagi najdemokratskejših načel.

Proti tej cenzorski kugi se mora upreti ljudstvo. Nasilju se sicer ne maramo upreti s silo, toda eno moč imamo, moč, da razširimo naš list "Naprej" med slovenskim ljudstvom do zadnje kočice. Ljudstvo samo bo potem sodilo in obsodilo sistem, ki nas sedaj zatira. Proti tej diktaturi meščanske kliče je boj nujen, boj poštenega časopisja ali pa smrt naroda.

Aretovan je bil v Ljubljani Josip Predavec, somišljenik Radičeve stranke.

Is naših političnih kol.

Prinajmanj danes zopet prispevek o življenju naših rudarjev v Trbovljah med svetovno vojno. Spisal je poročilo udeleženec naše politične kole v Trbovljah.

Trbovlje med vojno. — Ko je leta 1914, koncem malega srpana, izbruhnila že dolgo se pripravljajoča svetovna vojna, je zavladala med dnevnimi Nemci in nemurji na eni, in med nezavednimi delavci na drugi strani veliko veselje. Žalost in potrtost je bilo opaziti le pri nekaterih sodrugih in pa pri slovenski inteligenci. Delavstvo pa je kmalu izpoznavalo, da jim vojna ne prinese nič dobrega, ampak nasprotno, prinese jim veliko slabega, zato so dobile Trbovlje kmalu drugično lice, lice, kakršno ne vidi ob isprevidu na krsto.

Merodajni činitelji v Trbovljah so bili sami veleavstriji in patriotje obnem. Takšni, kakršne smo si delavci predstavljali, so v istini tudi bili, kakaj lepših dokazov za to ni potreba kakršni so: da so nas pustili neusmiljeno stradati. Živel, ki je bil namenjen za Trbovlje, so pokljali drugim, nas pa so hranili s kolero. S tem so hoteli pripomoči Avstriji, da se vzdrži da so podpisali en milijon kron vojnega posojila na konto naše obse, da je tudi rudniški ravnatelj Heinrih podpisal dva milijona kron vojnega posojila iz bratovsko-akladirne blagajne, ki jo imenujejo gospodje penzijaka blagajna, mi delavci ji pa pravimo malo drugače, ker na stara leta dobimo le toliko iz nje, da je komaj za sol in tobak. S terorizmom, s katerim so nas vladali, so dosigli vrhunec. Še danes imam pred očmi, kar je skoraj neverjetno pa v istini bilo: da so ruski ujetniki imeli še več kot štiridesetstanski post, imeli so trikrat na dan kolero, poleg tega so jih za vsako malenkost zapirali in privezavali na kole; večkrat so jim je ta ali oni privezanec zgrudil na tla ne zavesten, eden jim je nekaj ur pozneje, ko je bil odvezan, umrl, izdihnil je svojo blago dušo mučeniške smrti. Italijanski ujetniki so jedli korenine in drugo zelenjavo po travnikih kakor zajci da niso umirali gladu. Tudi z nami, domačimi delavci, se ni ravnilo veliko boljše. Plačevali so nam tri leta s predvojno plačo, mi pa smo morali na kmetih plačevati življenske potrebščine desetkrat dražje. Zapravili smo vse prihranke, znosili smo na kmete za živilj spodnjo in gorenjo obleko, zlatino, skratka vse, kar smo imeli. Le oni, ki so sami čene delali blago, so udobno živeli in postali vojni dobičkarji, katerim dobiček še danes lepo ovetje, vkljub temu, da smo že v novi državi "Jugoslavijski". Še pred nekaj tedni je kupil mesar govedo živo težo po 6 K kilogram, prodajati pa je hotel

meso po 20 kron, tako da bi zaslužil kar v enem dnevu par tisoč kron. Tako upravljajo dan za dnem tisočake v žep, nam delavcem pa, ki še toliko ne zaslužimo, da bi se lahko preživeli, predpisujejo osebni davek; ki ga prav sedaj pobirajo, onemu pa, ki ne more plačati, ga pa zarubijo. Ni je bilo pravice in je še ni, iskali smo jo že vsepovsod, ali zaman, nismo je našli, kakor je ni našel naš ubogi Cankarjev hlapec Jernej. Ali bomo morali tudi mi zažgati hišo, da uničimo svet in sami sebe, da ne bomo videli tega, kar se godi pred nami? Ne. Poskusili bomo še zadnje, vztrajali bomo naše; pripognjene hrbte in glave, ki nam jih je pripognila ranjka mačeha Avstrija, da nam je lažje delila v darce, ki jih še vedno čutimo, in ali bomo na plan, pokonci, in še bolj samozavestni, in še bolj vztrajni ter pogumni, iskati naše pravice in to, kar nam gre.

Obupani in preplašeni smo stopili v vojno; kakaj koj v začetku je padla pri nas velika žrtve, ki smo jo hudo pogrešali. Padla je ona, ki je bila naša zagovornica, ki nam je bila luč v temo, naša "Zarja". Ob izgubi te naše dragocene smo plakali, nismo pa razobešali žalnih zastav, kakor so razobešali hišni posestniki ob vsaki priliki (cearske zastave), kadar je avstrijsko vojaštvo zavzelo to ali ono mesto. Žrtve ni bila zaman. Iz "Zarje" se je porodil "Naprej", ki je danes velik, da prekaša vse svoje nasprotnike, kar znači, da smo vstali in postali veliki mi, ter da za vse naše trpljenje čakamo le še dan plačila.

V Trbovljah, dne 3. maja 1919

Preganjanje Jugoslovancev v Istriji. — Kronika istrskih Jugoslovancev bo krvava... Vedno in vedno prihajajo nova poročila, kako brutalno postopajo italijanske okupacijske oblasti v zasedenih krajih. Danes prinajmanj zopet nekaj jako žalostnih poročil o brutalnem postopanju vojaških oblasti v Istriji, katera sedaj nima niti enega zagovornika pri beigradski vladi.

V Pazinu so Italijani aretirali sodniškega pisarniškega uradnika Gortana in celo njegovo družino in njegovega brata, poslovodjo gospodarskega društva v Baderu, ter odvedli v Italijo neznanu kam.

V Trvišu so aretirali župnika Pilata in odvetnika Mirko Sivoniča ter odpeljali v prognanstvo nekam v Italijo. Ta dva sta bila že enkrat prej aretirana, toda bila sta izpuščena na svobodo v sled prizadevanja od strani njihovih prijateljev.

V Hariji blizu Ilirske Bistrice so aretirali župnika Janko Dežmana že februarja meseca ter obsodili na 18 mesecev težke ječe, ker je imel skrito orožje, in ker je opjelval italijanske vojake. Toda bil je pomilostljen ob splošni amnestiji Prvega aprila je bil porvan na tamonjske štacijsko poveljstvo karabinjerjev v nekem zelo važnem poslu. Ko je prišel tja, ga je tamonjski poveljstveni častnik aretirati ter poslal z močno vojaško stražo v prognanstvo v Italijo.

V vseh mestih in vaseh v zasedenem ozemlju se vršijo aretacije ter preganjanja en masu. Jugoslovanci bodo kmalu vsi v prognanstvu. — Kakšen našrt imajo Italijani, to vsakdo lahko razume in razvidi, kdor ni slep. Ako bodo morali izvesti plebiscit v teh krajih, bode gotovo izpadel v njihovo korist, ker ne bo Slovenec ali Hrvatov, ker bodo vsi v prognanstvu.

Is zasedene Notranjake.

Pišajo nam: Tudi se govori, da v Jugoslaviji zelo trpite pomanjkanje, sploh v vsem, v živilih in drugih potrebščinah. Pri nas hvala Bogu tega ni. Italijani dajo vsa dovolj, samo da bi naše ljudstvo bolj privezali nase. Pravzaprav ni vse tako. Za sladkor je trda in pa drag je! Stane 1 kg 5 lir, kar pride našega denarja 12 K 50 vin, Dobimo pa sladkor, včasih 30 dkg, včasih pa 40 dkg. Vse vasi so večinoma zasedene po vojaštvu, ki se obnaša silno provokativno. Vino tožijo povsod sami. Še v goru za Babo imajo lastno kantino. Piše se povsod zelo in pleše zraven; posledica tega je pretep. Prejansa leta se je le redko dogajalo, da bi imeli notranjski fantje opraviti s sodnijo, to je pa zdaj na dnevnem redu. Pretečeno nedeljo t. j. 25. majnika, so enega fanta zabodli v Orehku. To vse stori italijanske vino, ki je ze-

lo po ceni. Naši fantje so vroče krvni in so si z Italijanom takoj v lasih. Večkrat kakšnega zapro. Iz Žej so dva brata (po domače Kobentova) zaprli pred tremi meseci brez vsake preiskave. Kar je pa bilo naših fantov vjetih, ob razsulu Avstrije, so jih poslali domov. Sedaj bi morali biti sicer vsi doma, zaprtih je pa toliko, da je strah. Omenim naj še, da nestrpnost čakamo, kdaj se bodo Italijani umaknili. Bojimo se pa strahno pomovne vojske, ker je žlo zadnje čase zelo veliko oborožene silo proti Logatcu, in sicer artilerije, pošev, kolesarjev itd.; ne vemo, kaj se vse skuha.

Jesenški letaki pred sodiščem.

Mnogo senzacije so vzbudili nedavno takozvani "jesenški letaki", valed katerih je bilo več oseb aretiranih. Kot smo že poročali, so v začetku meseca maja metali nemški eroplani nad Jesenicami in drugod po Gorenjskem letake, ki so nosili napis: "Slovenski vojak!" V teh letakih se je pozivilo vojake, da odlože orožje in se ne bojujejo za ljubljanske advokate proti nemškimi bratom s Koroškega. Da bi stvar bolj učinkovala, je bila na letaku navedena šifra "Učiteljske Tiskarne" v Ljubljani.

V sredo, 11. junija, se je vršila pred tokažnjim sodiščem tožakinja zanimiva razprava. Ker smo bili nanjo opozorjeni, smo poslali tja svojega poročevalca.

Stvar je taka: En tak letak je začel tudi na Blejako Dobravo, ker so bili ljudje radovedni, akakšna je vsebina, so si ustolišeni tovarne za elektrode, in sicer: invalid Ivan Slama, kontorist Peter Pirc, kontoristinja Ivanka Žumer in Mili Koenig ter neki Andrej Prešern dali prepisati letak na stroju. Vsem menda kakih pet do šest kopij, ki so jih porabili za in za dva znanca, ki sta jih zato prosila. Železniški uradnik (Zvezar) Mirko Kupljen je izuogvane denunciral očitno zaradi tega, ker je to smatral za svojo patriotsko dolžnost, da ravno prepuščajno drugi državljani posel ojanja v to poklicanost oblasti.

Ta ovadba je imela žalostne posledice: s trdo roko je prišlo državno pravdnikstvo vseh pet osumljenec in imelo dva skoro tri tedne, tri pa cel mesec do razprave v preiskovalnem zaporu. Ker je bil v letakih stavek: "fantje, vzete orožje porč in pojdit domov na delo, če ste pametni, za domovino naj se drugi bore", je dvignilo državno pravdnikstvo proti obtožencem obtožbo po § 222 k.z., čok, da so z razkrjanjem teh letakov pozivali vojake k dezertaciji. Katere vojake seveda obdolžnica ni povedala, kajti na Blejaki Dobravi vojakov sploh ni in jih tudi tašas ni bilo: obtoženci bi torej vojakov k dezertaciji sploh navedati ne mogli, ako bi tudi imeli kak tak namen. Razprava pa je pokazala, da takega namena sploh niso imeli, ampak, da je prepisovanje letakov bila navadna otročarija.

Kljub temu, da je vse to preiskava dogmala, so morali obtoženci vendar stati pod težko obtožbo in jim je bila zagrožena kazen od enega do pet let! Kdo se ne spominja pri tem avstrijske justice izza vojske! Vtis imamo, da postopa ljubljansko državno pravdnikstvo in sicer na ukaz od zgoraj, v vseh političnih zadevah z oostrostjo, ki ne odgovarja zakonu. Kdor je li osumljen političnega delikta, tega zapro v preiskovalni zapor. Da se ta zapor vendar nekako opraviči, obtožuje potem državno pravdnikstvo osumljence deliktov, za katere ni podatki niti najmanjši dejanski stan. Očitno si okosteni hi-rokrati višjega državnega pravdnikstva mislijo, da naj bo s preiskovalnim zaporom kaznovan vsak, kdor je sploh kaknega političnega delikta ovajen, pa naj si bo še tako nedolžen! In advokat poverjenik za pravosodje dr. Ravnihar trpi to prakso!

Predmetna razprava je končala s tem, da se je delžno sodišče izreklo za nepristojno, ker so obtoženci kaznjivo dejanje izvršili potom tiskovin in spadajo t-ko izvršena dejanja pred poroto.

Sodišče je spustilo vse obdolžence na prosto in s tem pokazalo, da je sedanjí preiskovalni zapor bil vendarle nepotreben.

Z ognjem in mečem.

Zgodovinski roman.

Polski epikal Sienkiewicz. — Podoben Dobruški.

Nadaljevanje.

Neutrjeni Jarema je takoj po napadu peljal vojake na izlet, čegar konec je bilo novo poraženje sovražnika; potem pa je nastala splošna tišina.

Noč je bila topla, toda mračna. Štiri temne postave so se pomikale tiho in pravično k vzhodnemu koncu nasipa. Bili so naši znanici: Podbipeta, Volodijevski, Skretuski in Zagloba.

"Oglejte samokres", reče Skretuski, "če ni smodnik vlažen. Dva polka bosta stala pripravljena vao noč. Kadar vstrelite, prikačimo vam na pomoč."

"Temno je kakor v vreči", omeni Zagloba.

"Je še bolje", odvrne Longin.

"Tiho no!" zasepeče Volodijevski. "Čujem neki šum."

"Ranjenci tako hrope..."

"Da bi le srečno dospel do hrastičja..."

"Bog, o Bog!" vzdihne Zagloba kakor mrzlični.

"Čez tri ure se bo svitalo."

"Menda je že čas!", reče Longin.

"Čas, čas!" ponovi Skretuski z zamolklim glasom. "Idite z Bogom!"

"Ostanite zdravi, moji bratje! Opustite, če sem katerega s čum razžallil."

"Razžallil? Vi razžallil? O Bog! vzklikne Zagloba, planivši mu v naročje."

Vsi po vrsti objamejo Longina. Nastopi trenutek, ki je pretresel viteška areca. Samo gospod Longin je bil miren, dasi ganjen.

"Ostanite zdravi!" reče še enkrat ter približavši se na kraj nasipa, zdrkne po njem navzdol. Čeg malo časa se prikaže na drugi strani rova, ter še enkrat pomigne tovarišem z roko v slovo — na to zgine v nočni temi.

Mej Žalosticami in cemo iz Vihnjave je nastalo precejšnje hrastovo grmičevje, presekano s poprečnimi lokami ter segajoče k staremu, gostemu in temnemu lesu; tje se napoti Podbipeta. Pot je bila močno nevarna. Če si hotel priti k hrastičju, moral si mimo vsega kozakaškega taborišča; gospod Longin si je nalašč izbral to pot; okrog taborišča je kretalo vao noč največ ljudi in straže so tukaj najmanj pazile na mimo gradače. Sicer so tudi po vseh drugih potih, jarkih, goščah in stezah bile nastavljene straže; katere so čisto obiskovali esavli, stotniki, polkovniki, da, celo sam Hmelnički. Na prehod — potke travnikov poleg Gneze pa ni bilo titi misliti, ker so čuli tatarski konjarji po dnevu in po noči pri konjih.

Noč je bila topla in tako temna, da za deset korakov nisi razločil človeka od teme. Ta okoliščina je jako ugajala Longinu; hoditi je moral počasi in previdno, da ni padel v kako jamo ali jarek, katerih je bilo vse polno.

Kmalo dospel k staremu poljakemu nasipu, katerega so zapustili prejšnji dan. Preplavivši jezenj, pada še dalje k kozakaškemu taborišču. Bljnjši kozaki nasp je bil prazen. Knezovi jezdeci so odpodili z njega Kozake, ki so popadali ali pa ubežali v taborišče. Longin se spotalne vsaki hip ob trupla; semtertje je kak slab jek ali vzdihljaj javljal, da se ranjenci še bore a smrtjo.

Longin je jel moliti za duše pomorjenih ter še dalje. Šum poljskega tabora je ostal daleč za njim ter naposled umolknil popolnoma. Vstavi se za trenutek ter se ozre.

Pa nič ni mogel opaziti. V poljakem taboru ni bilo videti ognjč; samo v enem oknu v gradu je brlela meča luč, enaka zvezdi ki jo zakrivajo časih oblaki, ali žuželki kresnici ki sveti in gasne zaporedoma.

"Bratje moji, ali se vidimo kedaj?" misli Podbipeta.

Tuga mu prevzame srce, da komaj diha. Tam, kjer brli ona blede luč, tam so domačini, puščava, tema in trupla pod nogami, tam spredaj pa taborišče krvodeljnikov in vragov. Navaj tuge je postal tako težak, da je celo duša je-la v njem omagovati.

V temi ga je jel obletavati nemir ter šepetati mu na uho: "Ne prideš, nemogoče je! Vrni se, še je čas! Daj znamenje s samokresom in ves polk vojakov ti pridrvi naproti. Skozi ta tabor ne pride nihče."

"V imenu Očeta, Sina in svetega Duha!" pokriža se Longin. "To so samo peklensčkove skušnjave. Pripravljen sem na smrt, kaj hujšega pa me ne more doleteti... Satan me skuša, uporablja v svoj prid nočno temo. Jas si naj nakopjem na glavo to sramoto!... Nikdar!..."

In z razprotrtimi rokami je šel dalje.

Med tem mu znoví prileti na ušesa šum, ne dovolj razločen, toda grozen, podoben medvedovemu godrnjanju, ki se čuje časih v temnem gozdu. Pa nemir je že zapustil Longinovo dušo; tuga ga je nehala tlačiti. Ne zmeneč se za te glasove, reče si odločno:

"A vendar pojdem."

Čez malo časa je bil na onem bojišču, kjer je knezova konfija razbila prvega dne Kozake in janičarje. Pot je bila tu še ravnejša brez jarkov in jam; tudi mrtvice so Kozaki že zakopali. Tu je postalo tudi nekoliko jasneje, ker ni bilo predmetov, ki bi zakrivali ravan.

Šel je torej urno brez ovir in že se mu je zdelo, da je prišel vstrice kozakaškega taborišča, ko zasliši nov hrup, dokaj razločnejši od poprejšnjega.

"Brž ko ne so kozakaške straže!" misli ter gre naprej.

Glasovi postajajo vedno razločnejši. Gospod Longin skoči urno na stran in otipavši z nogami neko jamo, se vleče na tla ter duši sapo, držeč v roki samokres.

Straža na konjih se mu približa; bilo pa je

tako temno, da ni mogel prešteti jezdecov, dan je razločno slišal vsako njihovo besedo.

"Njim je težko, pa tudi nam ni lahko," reče nekdo z zaspanim glasom. "Koliko dobrih molocev že pokriva črna zemlja!..."

"O Bog!" zakliče nekdo drugi. Pravijo, da je kralj že blizu! Kaj boče z nami!"

"Kam se je razsrdil naša našega batka in Tarji groze, da nas vzamejo v plen, če Lahov ne dobe."

"In na pašnikih se bijejo z našimi. Batka Hmelnički je prepovedal hoditi v koč (tatarski tabor). Kdor tje zaide, se več ne vrne."

"Govore, da je med kramarji več, preoblekih Lahov... Ko bi bil že enkrat konec te vojke!"

"Nam je sedaj huje, nego je bilo kedaj prej."

"Kralj ni več daleč in pri njem cela topla Lahov; to pa je še najhujše."

"O, o! Hej, lahko bi sedaj sladko spal na Siču; tukaj pa se bij, kakor volk."

"Tukaj brčkone ne manjka volkov, ker ka nji tako hropejo."

Glasovi so se vedno bolj in bolj oddaljevali ter naposled popolnoma utihnili. Tudi gospod Longin se je dvignil ter šel naprej.

Droban dež je začel skropiti, zato je postal še temnejše.

Na levi strani gospoda Longina se v daljavi zabliskel ogenj, potem drugi, tretji, deseti. Sedaj je bil prepričan, da je popolnoma večerje s nikovega tabora.

Ognji s ole slabo goreli. Brž ko ne so si spili v taboru, ali pa pili žganjico ter pripravljali zajutrek za prihodnje jutro.

"Hvala Bogu, da sem odrinil po napadu," misli si Longin. "Sedaj počivajo; lahko nas skrbi nadaljnjem svojo pot."

Komaj mu je spreletela ta misel po glavi, zasliski v daljavi zopet konjaki popot. Približali se je druga straža, ki je šla čisto temo mimo njega, da ga je skoraj dobila pod konje. Na srečo se ga konji niso vstrašili in Longin je mirno nadaljeval svojo pot.

Na prostoru, dolgem kakih tisoč korakov, je srečal še dve taki straži. Gospod Longin je bil močno vesel, da ni naletel na stražo peto, ali na one zastavljene pred taboriščem, ki s podajale poročila jezdecem.

Toda njegova radost ni trajala dolgo. Komaj prestopi še nekoliko korakov, zaguga a pred njim neka črna senca. Dasi gospod Longin ni bil plačljiv, vendar so mu mravljinici zaguzeli po hrbtu. Umakniti in skriti se, bilo je k prepozno. Senca se je zganila, očitno ga je n pazila.

Nastal je trenutek pomisleka, kratak kak vtrlinjaj.

"Vasil, ali si ti?" vpraša zamolkli glas.

"Jaz!" odvrne tiho Podbipeta.

"A žganjico imaš?"

"Imam."

"Daj sem."

Gospod Longin se približa.

"A kaj, da si tako neznanško visok?" vpraša oni glas, trepetajoč strahu.

Naglo se je nekaj zagugalo v temi in zamolklo; Gospod Longin se je izvil iz stražnikovih rok, potem se je slišal še nekaj treak in lomljeni kosti in ena postava je težko padla na tla.

Longin je nadaljeval svojo pot, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. Ni pa šel po dosednji poti, ker je bilo brž ko ne razstavljeno tukaj največ straž. Pomakne se torej bliže k taboru, kot priti skozi med vedetami, stražami in taboriščem. Kozaki tabor je bil oddaljen samo za kaka dva streljaja, in čudna stvar, kolikor bolj se mu je mikalo, toliko bolj se mu je bližal.

Pokazalo se je tudi, da niso vsi spali v taboru. Pri slabih brlečih ognjih je opazil sedeti vojske, in Longin se je na vao moč trudil, da bi se maknil tem ognjiščem.

S početka so ognjišča bila na desni strani naglo pa jih opazi tudi pred seboj. Kozaki bor, tatarski koč in stanišča prostakov so se tregala pred njim, obkoljajoč kakor prstan Zbaraž. Toda sredi tega prstana so vedno bele straže, ki so zabranjevale vhod v taborišče.

Položaj gospoda Longina je bil jako kritičen. Imel je samo dvojce na izbir: ali preiti s med vozovi, ali pokasati druge poti med Kozaki in Tatarji. Drugače bi vtegnil tavati in okrog do svita, ali pa bi se moral umakniti nazaj Zbaraž; pa tudi na tej poti bi vtegnil priti stražam v roke. Premišljaječ nekoliko, sklene kmalu prehoda med vozovi, da bi se tu prikradel na drugo stran taborišča; radi tega se je zopet približal taboru. Bleski ognjč so ga sicer mogli dati, toda od druge strani mu je hodila svetlo močno prav, ker v temi bi ne bil mogel videti voz, niti najti poti med njimi.

Minilo je četrte ure. Naposled je našel tako pot, ki se je raztegala kakor črna pas med vozovi. Na njej ni bilo ognjč, torej brž ko ne ni njej ni bilo Kozakov, ker je bila namenjena za jezdecce. Gospod Longin se vleče na treh tleh začne plaziti po tleh kakor kača.

Minilo je pol ure, on je še vedno tiho plazil in molil ob enem, izročivši se popolnoma v varstvo Božje. Na obeh straneh je bilo vse tiho in mirno. Naposled se prikaže pred njim ono grmičevje, za katerim se je raztegala gozd popolnoma do Toporova. Za gozdom je bil kralj; on ga je čakala rešitev in slava; zaluga pred Bogom in pred ljudmi. Kaj so značile one tri glave pred takim velikanskim šumom?

Gospod Longin je dolgo poznal to rastlino; ni pa se ponašal z njo, morda se razjokal vse lja kakor dete.

Na to se dvigne ter nadaljuje svojo pot. Med tem je začel škropiti dež, ki je s svojim šumom gluhal njegove stopinje po grmičju. Gospod Longin je meril sedaj dolge korake kakor velikan. Vozovi so ostali daleč zadaj in bližje se mu je urno bližalo. Z njim vred se je bližal tudi rešitev.